

ปรมาัตถธรรม (๙)

ดร.สุภีร์ ทุมทอง

๑๑ กันยายน ๒๕๖๓

ปรหมัตถธรรม ๔

๑. จิต ๘๙ หรือ ๑๒๑

๒. เจตสิก ๕๒

๓. รูป ๒๘

๔. นิพพาน

๓. รูป ๒๘

สมุทฺเทสา วิภาคา จ สมุฏฺฐานา กลาปโต
ปวตฺตีกุภมโต เจติ ปญฺจธา ตตฺถ สงฺคโห.

๓. รูป ๒๘ (๑) รูปสมุทเทสนัย

จตุตตาริ มหาภูตานิ จตุนฺนญจ มหาภูตานิ อุปาทาย รูปญเจติ ทฺวิธํ เจตํ รูปํ เอกาทสฺวิเชน สงฺคหํ คจฺจติ.

กถํ. ปจฺวีธาตุ อําโปธาตุ เตโชธาตุ วาโยธาตุ จ มหาภูตรูปนฺนาม,

จกขุ โสถํ ฆานํ ชิวหา กาโย จ ปสาทรูปนฺนาม,

รูปํ สทฺโท คนฺโธ รโส อําโปธาตุวิวชฺชิตภูตตตยสงฺขาตํ โผฏฺฐพฺพญจ โคจรรูปนฺนาม,

อิตถตตํ ปุริสตตญจ ภาวรูปนฺนาม, หทยวตถุ หทยรูปนฺนาม,

ชีวิตินฺทริยํ ชีวิตรูปนฺนาม, กวฬิงกาโร อาหาโร อาหารรูปนฺนาเมติ จ

อฏฺฐารสฺวิธํ เจตํ รูปํ สภาวรูปํ สลกขณรูปํ นิปฺพนฺนรูปํ รูปรูปํ สมฺมสนฺนรูปนฺติ จ สงฺขยํ คจฺจติ.

๓. รูป ๒๘ (๑) รูปสมุทเทสนัย

อากาสธาตุ **ปริจเฉทรูป**นูนาม,

กายวิญญตติ วจีวิญญตติ **วิญญตติรูป**นูนาม,

รูปสฺส ลหฺตฺตา รูปสฺส มุทฺตฺตา รูปสฺส กมฺมณฺณตฺตา วิญญตติทวฺยณฺจ **วิการรูป**นูนาม,

รูปสฺส อฺปจโย รูปสฺส สนฺตติ รูปสฺส ชรตฺตา รูปสฺส อนิจฺจตฺตา **ลกฺขณรูป**นูนาม.

๓. รูป ๒๘ (๑) รูปสมุทเทสนัย

สภาวะรูป ๑๘ รูป (= สลักขณรูป, นิปผันนรูป, รูปรูป, สัมมสนรูป)

(๑) มหาภูตรูป ๔ = ปฐวี อาโป เตโช วาโย

(๒) ปสาทรูป ๕ = จักขุปสาท โสตปสาท ฆานุปสาท ชิวหาปสาท กายปสาท

(๓) โคจรรูป ๔ = รูปะ สัททะ คันธะ รสะ

(๔) ภาวรูป ๒ = อิตถัตตะ ปุริสัตตะ

(๕) หทยรูป ๑ = หทยวัตถุ

(๖) ชีวีตรูป ๑ = ชีวิตินทรีย์

(๗) อาหารรูป ๑ = กพฬีการอาหาร

๓. รูป ๒๘ (๑) รูปสมุทเทสนัย

อสถาवरูป ๑๐ รูป (=อสลักขณรูป, อนิพผันนรูป, อรูปรูป, อสัมมสนรูป)

(๘) ปริจเฉทรูป ๑ = อากาศธาตุ

(๙) วิญญาณัตรีรูป ๒ = กายวิญญาณัตรี วิจิวิญญาณัตรี

(๑๐) วิการรูป ๓ = ลหุตา มุทุตา กัมมัณฺญุตตา

(๑๑) ลักขณรูป ๔ = อุปจยะ สันตติ ชรตา อนิจจตา

๓. รูป ๒๘ (๒) รูปวิภาคนัย

สหุพพญจ ปเนตํ รูปํ อเหตุกํ สปปจฺจยํ สาสวํ สงฺขตํ โลกียํ
กามาวจรํ อนารมฺมณํ อปฺปหาตพฺพเมวาทิ เอกวิธมฺปิ
อชฺฌตฺตีกพาหิราทิวเสน พหุธา เกทํ คจฺฉติ.

๓. รูป ๒๘ (๒) รูปวิภาคนัย

ปสาทสงฆชาติ ปณจวิธมปิ **อชฌตตรูป** นาม, อิตรํ พาหิรรูป.

ปสาทหทยสงฆชาติ ฉพพิธมปิ **วตถุรูป** นาม, อิตรํ อวตถุรูป.

ปสาทวิณตติ สตตวิธมปิ **ทวารรูป** นาม, อิตรํ อทวารรูป.

ปสาทภาวชีวิตสงฆชาติ อฏฐวิธมปิ **อินทริयरูป** นาม, อิตรํ อนินทริयरูป.

ปสาทวิสยสงฆชาติ ทวาทสวิธมปิ **โอฬาริกรูป สนติเกรูป สปปฎิฆรูป** ปณจ,

อิตรํ สุขุมรูป ทูเรรูป อปปฎิฆรูป

กมมชํ อูปาทินรูป, อิตรํ **อนูปาทินรูป**. รูปายตน์ **สนิทสสนรูป**, อิตรํ อนิทสสนรูป.

จกขาทิทวยํ อสมปตตวเสน, ฆานาทิตตยํ สมปตตวเสน ปณจวิธมปิ **โคจรคคาคิกรูป**, อิตรํ อโคจรคคาคิกรูป.

วณโณ คนุโธ รโส โอชา ภูตจตุกกกณเจติ อฏฐวิธมปิ **อวินิพโกครูป**, อิตรํ วินิพโกครูป

๓. รูป ๒๘ (๒) รูปวิภาคนัย

- (๑) อัชฌัตตรูป ๕, พาทิรรูป ๒๓ (๒) วัตถรูป ๖, อวัตถรูป ๒๒
(๓) ทวารรูป ๗, อทวารรูป ๒๑. (๔) อินทริยรูป ๘, อนินทริยรูป ๒๐
(๕) โภหาริกรูป ๑๒, สุขุมรูป ๑๖. (๖) สันติเกรูป ๑๒, ทูเรรูป ๑๖
(๗) สัปปฏิฆรูป ๑๒, อัปปฏิฆรูป ๑๖
(๘) อุปาทีนรูป ๑๘, อนูปาทีนรูป ๔๐ (๑๕, ๑๓, ๑๒)
(๙) สนิทสสนรูป ๑, อนิทสสนรูป ๒๗
(๑๐) โคจรัคคาหิกรูป ๕, อโคจรัคคาหิกรูป ๒๓
(๑๑) อวินิพโภครูป ๘, วินิพโภครูป ๒๐

๓. รูป ๒๘ (๓) รูปสมุฏฐานนัย

กมฺมํ จิตฺตํ อุตฺตํ อหาโร เจติ จตฺตาริ รูปสมุฏฐานานิ นาม.

๓. รูป ๒๘ (๓) รูปสมุฏฐานนัย

(๑) **กัมมชรูป ๑๘** ได้แก่ ปสาทรูป ๕ ภาวรูป ๒ หทยรูป ๑ ชีวีตรูป ๑

อวินิพโภครูป ๘ ปริจเฉทรูป ๑

(๒) **จิตตชรูป ๑๕** ได้แก่ วิญญัตติรูป ๒ สัททรูป ๑ วิกாரรูป ๓ อวินิพโภครูป ๘

ปริจเฉทรูป ๑

(๓) **อุตุชรูป ๑๓** ได้แก่ สัททรูป ๑ วิกாரรูป ๓ อวินิพโภครูป ๘ ปริจเฉทรูป ๑

(๔) **อาหารชรูป ๑๒** ได้แก่ วิกாரรูป ๓ อวินิพโภครูป ๘ ปริจเฉทรูป ๑

๓. รูป ๒๘ (๕) รูปกลาปนัย

เอกุปปาธา เอกนโรธา เอกนิสฺสยา สหุตฺติโน เอกวิสติ รูปกลาปา นาม.

๓. รูป ๒๘ (๕) รูปกลาปนัย

- (๑) **กัมมสมุฏฐาน** ๙ ได้แก่ จักขุทสก โสตทสก ฆานทสก ชิวหาทสก กายทสก
อิตถิภาวทสก ปุมภาวทสก วัตถุทสก ชีวิตนวก
- (๒) **จิตตสมุฏฐาน** ๘ ได้แก่ สุธัมมัญจก สัททนวก กายวิญญูตติตินิกว วจิวินญูตติสัทททสก
ลหุตาทิเอกทสก สัททลหุตาทิทวาทสก กายวิญญูตติลหุตาทิทวาทสก
วจิวินญูตติสัททลหุตาทิตเรสก
- (๓) **อตุสมุฏฐาน** ๔ ได้แก่ สุธัมมัญจก สัททนวก ลหุตาทิเอกาทสก สัททลหุตาทิทวาทสก
- (๔) **อาหารสมุฏฐาน** ๒ ได้แก่ สุธัมมัญจก ลหุตาทิเอกาทสก

๓. รูป ๒๘ (๕) รูปปวัตติกกมน้อย

ก. โดยภูมิ

ข. โดยกาล

๓. โดยกำเนิด

๓. รูป ๒๘ (๕) รูปปวัตติกกมณั้ย

- (๑) กามภูมิ ๑๑ รูป ๒๘ เกิดได้ทั้งหมด
- (๒) รูปภูมิ ๑๕ รูป ๒๓ (เว้น ฆานะ ชิวหา กายะ ภาวรูป ๒)
- (๓) อสัณฺณุตตตภูมิ รูป ๑๗ (เว้น ปสาทรูป ๕ สัททรูป ๑ ภาวรูป ๒
หทยรูป ๑ วิญญัตติรูป ๒)
- (๔) อรูปภูมิ ไม่มีรูปเกิด

สวัสดีครับ